

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várud-utca 2127.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. Vallásos-erkölcsi népirodalom. — Iskolaügy. Tanítóképesítési oklevél szerzése a theologiai akadémián s az ezzel kapcsolatos kérdések szellőztetése. Balogh Ferencz. — A magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetének alapszabályai. Szél Kálmán. — Az egyházi takarékmagtárak. Gáthalmi. — Külföld. — Egy és más stb. — Irodalom. — Különfélék. — Szerkesztői posta.

Vallásos-erkölcsi népirodalom.

I.

Érdekes tárgy volna megvitatni azt a kérdést, hogy vajjon vallásos-é, vagy nem ez a mi magyar protestáns s közelebbről református népünk? Szegény jó magyar református nép! Annyiszor eltörik némely erkölcsbírák fölötte a pálcát, oly sok vád hangozik ellened, hogy szinte kétségbe kell esnünk jövődöd miatt. Nem vagy már annyira egyházas, mint régebben voltál; meglazult erkölcsi életed; megrendült benned apáidnak erős hite s Isten házának hátat fordítva, inkább a testieknek szeretsz élni.

Hát mi is ismerjük annyira a mi vérünknek gyermekeit, hogy hozzá tudunk ehhez a kérdéshez szólani. Tudjuk, hogy sok, vagy legalább több néma és kiáltó bűn teszen ítéletet e nép ellen; tudjuk, hogy az a szigorú egyháziasság, mely őt korábban jellemezte, több helyütt már csak hírből ismert dolog. Bizonyos, hogy megrendült benne a tisztas tekintély iránti kellő tiszteleti érzet is s hogy így meglazult nála az erkölcsi tudat, a lélek és szív nem áll többé a mi testvéreinkben kellő fegyelem alatt. Így van ez mindenestre sok helyen.

De ne legyünk fölötte igazságtalanok se ezen néphez. Számtalan példát tudnánk idézni arról, mint buzognak ma is egyházunk gyermekei apáiknak hite iránt. A lángoló lelkesedés tüze világért sem aludott ki egészen s ha a mai kor nehéz küzdelmei között annyi sötét felhő borul is egy-

háziasságunk egére, a hit napja ki-kitör a borongó felhők öléből s a keresztyéni felebaráti s a saját lélek iránti szeretet fényével sugározza át földünk vándorainak utjait. Vajjon maga ez a kor anyagias irányzatával nem volna-e részes abban, hogy az egyháziatlanság oly nagy mérvben elterjedett? Ha a folyton haladó kultúra, a civilisatiónak újabb és újabb vívmányai mind-tetszetősebbé akarják e földi életet tenni, csoda-e, ha a föld népe elfordul az első októl s a másodlagos okokra kezdi mindinkább irányítani figyelmét?!

Szeret-é népünk olvasni, szívét, lelkét, értelmét nemesíteni, tisztítani, erősíteni?! Legjobb meggyőződésünk szerint mondhatjuk, hogy szeret. Tekintse meg valaki a ponyvairódmű termékek óriási kelendőségét, mely, ha arról tesz bizonyosságot, hogy népünk ízlése meg van romolva, azt is igazolja, hogy szeret a magyar nép olvasni. De meg a vallásos-erkölcsi irányu traktátusokat terjesztő ügynökök is szíves fogadtatásra találnak a magyar nép házaiban. Szeretik a tőlök vett kisebb-nagyobb könyveket s kézzel-kézre adva olvasgatják azokat. Tudunk rá példát, hogy egy kis faluban egy, pár év óta széles körben elterjedt imádságos könyv minden háznál, hol beteg volt, megfordult s csakhamar új példányért fordultak a szerzőhöz.

Hol ez így van, ne féltsük mi ott a népet s ne kiáltunk rá, hogy nincs érzeke a magasabbakhoz. Dehogyan nincsen, csak gondoskodjunk lelke kellő táplálásáról, műveljük lelkét, szívét és értelmét többek közt jó vallásos-erkölcsi népirodalmi termékek terjesztése által. Vegyük kezünkbe ez ügyet, nemesítsük a nép ízlését. Teremtsünk jó népirodalmat!

Ha Isten is úgy akarja, mint mi, — vagy, talán még jobban mondva, — ha megfeszítjük minden erőnket; ha nem engedjük porba tiportatni ama szent hagyományokat, melyek egyházunkat a világosság fáklyavivőjéül jelölik ki; ha Isten segítségével megalakítandjuk a „Protestáns tuda-

mányos irodalmi Társulatot": ezzel sokat, nagyon sokat teszünk az egyházi élet emelésére. De nem teszünk meg mindent, a mit meg kell tennünk, a mit ha elhanyagolunk, széthullunk, mint az össze nem kötött terményszálak s nem lesz majd mit behordani a szérui asztagok helyére.

Hadd alakuljon meg az a tudományos Társulat s hadd végezze az a maga missióját ott, hol szintén nagy szükség van a gyors segélyre! Mi érintetlenül hagyjuk annak kitűzött körét, nem kívánunk tőle többet, mint a mennyit magára vállalt. Megtértünk azon régebben hangoztatott nézetünkől, hogy a tudományos irodalom mellett ugyanazon Társulat által, vagy aegise alatt a népirodalom is műveltessék. Megváltoztattuk nézetünket, de magát az eszmét, hogy jó vallásos-erkölcsi népirodalomra van szükség, nem adtuk föl s hogy mit vélünk e téren legjobb teendőknek, azt ma d elmondjuk a következőkben.

Iskolaügy.

Tanítóképesítési oklevél szerzése a theologiai akadémián s az ezzel kapcsolatos kérdések szellőztetése.

II.

A helyzet feltüntetése után nyomul elő a megoldás kérdése, mit tegyünk tehát, hogy az egyház elvitázhatlan érdeke — a mi céloztatott igen nemes indokból — kockáztatva ne legyen? másfelől a theologiai szakképzés is célja felé törjön? s az egyház másik érdeke: lelkészeink tudományos színvonalának emelése elősegíttessék.

E kérdések megfjtésénél legyen irányadó a cél, mit elérni akarunk s ebből vonjuk ki s állítsuk fel az elvet, akkor nem fogunk sem a célon tul lóni, sem innen maradvá rövidebbet huzni. Először is tisztába kell jönnünk a felől, hogy két szakpályát és feltételeit nem kell összefogni, a munkamegosztás korában nem is tanácsos az. Ma már, ha virulást, sikert akarunk, jó és jól képzett tanítókra van szükség s erre fenn is állanak a jól szervezett, önállóvá különített tanítóképző intézetek; ma már, ha diszlo és élő egyházi életet akarunk teremteni, jó és jól képzett lelkészeket kell az egyházak elére állítani és nyerni meg s tekintve a belmissió rohamos követelményeit s a theologiai tudományok tömör és dús voltát, új igényekkel állunk szemben s lelkészeink minden ereje és tevékenysége fokozandó, hatványozandó. Én e két cél és munkakört nem egyesíteném általánosan és mindenkire kötelezőleg, mert nagyon kétes, hogy mind a két cél egy személyben kellőleg elérhető legyen. Egyik vagy másik képzés hátrányával és sérelmével jár az, a szenvedő, a sinlő rész vagy az egyik, vagy a másik leend.

Be kell vallanunk, hogy akár Hollandiára tekintünk, hol 1524 lelkész s 2 millió a református, akár Helvétaiára, hol 1120 lelkész, 1.667,000 református van, akár Franciaországra, hol egy félmillióra mehet a reformátusok száma; s összehasonlítjuk a theologiai irodalmat és tudományosság

mutatóit a 2 milliónyi magyar reformátusság és majd 2000 lelkészi testület kebelében jelenleg képviselt theologiai tudományos mozgalommal, eredményekkel és vívmányokkal: számarányunkhoz képest az említett hitrokonok teljesítményével nem állunk párhuzamos színvonalon. Mind kerületeink, mind a konvent a szebb jövő előkészítését hordák szívökön, midőn a theologiai akadémiák rendezését, a tudományok beosztását, a vizsgák komolyabbá tételét, szigorítását, sőt többletét, a tanerők emelését, tanárok minősítését intézték, tervelték és elrendelték, a theologiai képzettség, a tudományosság emelése méltó főczélul állott előttök. A tanfolyam 4 éve megmaradt, az alapvizsgával két részre osztatott. A két első év fogadja kebelébe a theologiára lépett ifjakat, itt vettetik meg az alap, itt legfolyékonyabb az ifjai lélek, itt gyulhat fel a szent láng olthatlanul a kebelben, itt vehet idomot a vágy, irányt a hajlam, jegeczül a tehetség, legruganyosabb a lelki erő, hevül az eszményies után; szerintem nem üdvös megzavarni a lelki alakulást s bizonyos kettősséget, irány és szakdualismust vetni a mérlegbe s megosztani a figyelmet, a munkaerőt és időt s tanítóságra képesítéssel, tanítói oklevélszerzéssel megzavarni a csendes és fokozatos fejlődést s kettős vizsga igája alá görbiteni a 2-ik év végén az ifjut, ki okvetlen érezni fogja, hogy az egyik csak mellékes és a szakszerű pályájának csak alárendelt pótléka. A másik, befejező két év osztatlan célra visz ugyan, de a legkedvezőbb, mert az első benyomások alatt álló, két első év már meg van bénítva s így a 4 év mondhatni megkevesbitve. A bifurciónak e üdja hátrányos s ez elég ok a két vizsga tartása ellen.

De hát mitevők legyünk multunk, szervezetünk szent hagyományával s a zsinati törvény azon intézkedésével szembe, hogy a lelkész hivatalos teendője „a iskolára való felvigyázás”, ő levén azoknak természetes és hivatott felügyelője. Felelet: a kitűzött célú tegyük feladatul, azt valósítsuk meg s ebből folyólag állítsuk fel az irányelvet: képesítsük theologusainkat az iskolafelügyelői szép tisztre; e végre gondoskodva is van a nevelés- és népiskolai oktatástan és népiskolai szervezet tantárgyul behozatalával s a népiskolai tanítás módszerében való gyakorlati kiképzetésben részesülés által. Mindezt elérni véli a Tiszántuli Kerület (1885. aug. 247. szám) azon terve, hogy a theologiai akadémián a neveléstani tudományokra egy önálló rendszeres tanszék állítását tette kilátásba. Így a széleskörű bölcsészeti tudománykör egy tanszékkel erősbul, a neveléstani a theologiai akadémia szervezetébe beoltatik és saját tanárja által képviseltetik. Az említett elv és cél nem kívánja, hogy tanítová képesíttessék az ifju, hanem hogy azon általános ismeretekbe vezetessék be, melyek a felügyelőtre képesítik, e végre nem a tanítói oklevélszerzés a mód. Ha a tanítói oklevél — mely tanítóságra képesít — volna egyedüli módja és előfeltétele a tanfelügyelőségnek, ugy tanfelügyelő csak okleveles tanító lehetne; tankerületi felügyelő meg épen nem volna található, mert annak valamennyi gymnasiumi tudományokból kellene tanári oklevéllel birnia.

Azt hiszem, hogy érettségi vizsgálat, négy évi bölcsészeti és hittani pálya, nyelvekben jártasság, akadémiai tanulás, az egyházjog, történelem, gyakorlati lelkészet, az évekkal és tanulmányjal járó fejlődése az elmének, hozzá

adva a neveléstani ismereteket: oly tájékozást, széles lát-
kört s mondhatni, magasabb emelkedést nyujtanak egy jól
végzett theologusnak és majdan lelkésznek, hogy az iskolai
felügyelői tiszt méltán és alaposan bizható rájuk. Valamint
a multban, ugy a jelenben is kellőleg végezték az iskola-
felügyelői tisztet derék lelkészeink, espereseink, tanácsbi-
ráink, jövőre is sikeres, sőt sikeresebb leendő az, az eddigi
előképzettség nyujtása s a konventi feltételek mellett, a
nélkül, hogy minden leendő lelkész egyszersmind tanítói
oklevelet kényszerítettnek szerezni.

Sokat gondolkodtam és aggódtam e kérdések fölött s
folytonos nyugtalanságban tartott a mi kerületünk tulbuz-
galma új intézkedése s kinosan vergődött lelkem a megol-
dás keresésére nézve, a midőn nagy lelki örömmel olvasni
kezdettem Szóts Farkas budapesti ref. hittanár ur cikkét
a Prot. Egyházi és Iskolai Lap idei 5-ik számának elején;
az ő közleménye, mint közvetítő javaslat, minden eddigi mód-
nál legszerencsésebb uton jár. Az idevonatkozó pont így
hangzik: „A Dunamelléki Kerületben a theologusoktól
nem külön néptanítói oklevél, hanem csak a nép-
tanítói vizsga paedagogiai tárgyaiban való egyenértékű
jártasság kívántatik”, — „alap- és paedagogiai vizsga együtt
legyen.”

E szerint az alapvizsga négy tantárgya mellé felvétet-
nék 5-ikül a nevelés- és oktatástan, ugy a mint nálunk a
theologiai akadémia két első évében a neveléstan tanára
előadta s együtt tétetnék a vizsga, az alapvizsgai bizonyít-
vány egyszerre minősítne a sikeres vizsgatévőt a felebbme-
nésre s magába foglalná az iskolafelügyelőségre is képesít-
tetést. Ilykép szerencsésen és bifurcatió nélkül megoldatnék
a nehéz kérdés s a theologiai képzés egysége, összhangja
nem bontatnék fel. A hittanulók figyelme, készülési ideje
egy vizsgára irányulna s ők úgy tekintenek azt, mint saját
szakpályájok kiegészítő szerves részét, saját tanári testü-
letök köréből sem lépve ki.

Az alapvizsgán nem vétetik fel vizsgatárgyul minden
tantárgy, a mi 2 éven át előadatott, elég megnyugtató azok
előadása s a félévi vizsgában biztosított eredmény, mit iga-
zol a leczkekönyv s a végbizonyítvány. Ez szolgálhat zsi-
nórmértékül arra nézve is, hogy ha oklevél nem kívántatik,
a paedagogiai minden részletes tanágból nem szükség a
vizsgát letenni, csak a lényegéből, a félévi részleges vizsga
kezesség az elmaradtak sikeres hallgatásáról és tanulásáról.

Neveléstani tanszék az akadémian, szép és magasztos
eszme valósitása, sőt óhajtható volna, hogy az alapvizsga
tevés utáni két év valamelyikén a nevelés története is elő-
adassék, nem szoroson kötelezett tantárgyul.

Ily módozatok mellett a theologiai akadémia önálló
hatóság maradna s nem köttetnék a tanítóképzéshez, mind-
kettőnek meglevén saját körében szép, hasznos és nagy
fontosságú működése és áldásos hatása.

Azon intézkedés, hogy a theologusok és lelkész-tanítói
állomások elfoglalói részére a Tiszántulon egy czélszerű s
a körülmények szerint igen kedvező ut nyittatott, igen szép
és helyes; azt a képesítő vizsgát tegyék le azok, a kik
akarják, vagy a kik tanítókká kényszerülnek lenni, de min-
den lelkészjelöltre ne erőszakoltassék. A lelkésztanító min-
denesetre az államtörvénynyel szemben a tanítói osztályba
soroztatik elsősorban, azon előnyöket élvezzi, annak felté-
telét meg kell szerezni, az csak másodsorban lelkész s ilye-

nek számára inkább a lelkészi magasabb igényekből enged-
nék el valamit, ha külön szerveztetnék a lelkésztanítói ál-
lomás. Ilyenre s általában az evangyelisták képzésénél kül-
földön van példa s csak évek alatt tanusított hű, pontos és
sikeres működés, mit gyakorlat igazol, egészíti ki teljes
lelkészi minősítvényöket. Erről ezuttal bővebben nem szó-
lok, mert nincs ideje még annak s ezuttal a kérdés a felől
szőnyegen nincs.

Az elégedetlen tanítókat, kik a kor egyházellenes
szele által elkapattak, nem fogja jobban hangolni a lelkész,
mint iskolafelügyelő iránt, az oklevél, kivált ha a zugolódo
tanító oklevele jeles, a lelkészé pedig csak kielégítő
osztályzatot mutatna. Általában a lelkészi felügyelet az, a
mi ellen irányul az elkapott tanítók ellenszenve, itt az ok-
levél nem segít, nem csillapít. Ha tanítóinkban a vallásos
szellem, egyház iránti forró szeretet hiányzik s idegen be-
folyások hatása alatt maradnak, az oklevéllel az antagonis-
must legyőzni nem lehet, az ellen másban kell keresni a
gyógyszert. A lelkészi eszély és nemes bánásmód s a tani-
tónak olybá tekintése és olyanul nézése, mint a ki, más
munkatéren, az egyház felvirágoztatásában tényező, mun-
katárs, fog legtöbbet tenni.

Mindezekből folyólag a debreczeni ujitást én-sohasem
tartottam megnyugtónak, most, látva és mérlegelve a ne-
hézségeket s hátrányos oldalokat, még inkább ujra átné-
zendőnek és czélnak megfelelőbben megváltoztatandónak
óhajtom és kérem s az oklevélszerzést, annak kényszerített
köteleztetését elejtendőnek véleményezem. Az újabb és
megnyugtatóbb változtatásra találhatunk kedvezőbb utat
és módot. Akkor theologiai akadémiank jövője több tekin-
tetben esélynek kitéve nem leendő. A jónak vélt helyett
jobb a alkotni a törvényhozás feladata és a haladás kö-
vetelménye.

Debreczen, 1887. február 12.

Balogh Ferencz.

A magyarországi ev. ref. lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetének alapszabályai.

(Vége.)

Indokolás.

Mivel a konvent 54—1886. sz. végzésében kimondotta,
hogy az alkotandó nyugdíj-intézet czélja az „Egyházi tör-
vény“ 217. § e) pontja értelmében határozassék meg; e
szerint pedig „elaggott, hivatalra képtelenné vált lelképász-
toroknak, lelkészek özvegyeinek és árváinak számára“ al-
kotandó a nyugdíj-intézet: nyilván van tehát, hogy az egy-
házi törvényben meghatározott czél, gyámintézettel össze-
kapcsolt nyugdíj-intézet felállítása által érhető el;

miért is én az alkotandó nyugdíj-intézetet, gyáminté-
zettel összekapcsolandónak, illetőleg azzal együttesen fel-
állítandónak vélem.

Annyival is inkább, mert az ismert előzmények után
és a remélhető források mellett, így lehet ez gyakorlati; a
nyugdíj-intézetnek és gyámintézetnek külön felállítása és
élkülönített fentartása: egy ugyanazon erőnek czéltalan
elforgácsolása lenne.

Az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetnek, lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok lehetnek tagjai; mert bár az egyházi törvény 217. § e) pontjában „elaggott, hivatalra képtelenné vált lelképászoroknak, lelkészek özvegyeinek és árváinak számára“ alkotandónak mondja is ezen intézetet, de az egyh. törvény szelleme és a 118. § határozottan kifejezett intenciója szerint, a lelkészi képesítéssel bíró tanárok a lelkészekkel egyenlőknek tekintendők.

Az egyház közszolgálatában álló lelkészek és lelkészi képesítéssel bíró tanárok méltán megérdemlik, hogy gyám- és nyugdíj-intézetük felállításához és fentartásához, az egyetemes egyház hozzájáruljon. Azonban e célból az egyháznak újabb megterhelhetése, ma, sem méltányos, sem ildomos nem lenne, midőn az ev. ref. egyháznak minden tagja az országos egyházi közalaphoz járulni köteles. Tegye ezt az országos egyházi közalap. Annyival is inkább, mert az egyházi törvény 217. § e) pontja szerint az országos egyházi közalap egyik feladata „elaggott és hivatalra képtelenné vált lelképászoroknak, a lelkészek özvegyeinek és árváinak számára, egy nyugdíj-intézet alkotását, állandó segély által, előmozdítani.“ Fordítottassék tehát e célra az egyházi közalaphoz az évi járulék 15%-a. Az évi járulék 25%-a az egyházi törvény értelmében mindig tőkésítendő, 75%-a pedig, a költségek levonása után, segélyül adandó, melyből az utóbbi eljárás szerint 35% misszióra, 50% egyházak és lelkészek segélyezésére fordított; használtassék ez utóbbi célra ezután 25% és 15% adassék az egyetemes gyám- és nyugdíj-intézetre. Gyümölcsözőbb beruházás lesz ez így, mint az egyénekenkénti évi segélyre elforgácsolva!

Méltányosabbnak és gyakorlatibbnak vélem, hogy a tagsági-díj ne osztályba sorozás, hanem a hivatali fizetés százaléka alapján számítottassék. Ma már a lelkészi jövedelem, az egyházi törvény 187. §-a értelmében, ugy is mindennütt értékelve van és ennek alapján a százalék szerinti számítás nagyon könnyen eszközölhető.

A kegyévnak kegyeleti átalánynya leendő átváltoztatását, ugy az egyházak, mint a lelkészek érdekében, nagyon melegen óhajtom. Az eddiggyakorlat szerint, ugy a csonka, mint a kegyeleti évben, az elhunyt lelkész családját illetően a hivatali fizetés, a család láttatta el a hivatali segéd- vagy helyettes lelkész által; mi egyfelől az egyház ügyeire kétségtelenül hátránnyal járt, másfelől az özvegy családjának legtöbbször felhanyttá, keserűvé tette a kegyév jövedelmét, a melyet 100 eset közül 95-ben, nagy rábeszélésre, az egyház nem saját külön vagyonából, hanem az utód pap fizetéséből adott s így kegyeletes jótéteményt gyakorolt a más rovására!

A kegyévnak kegyeleti átalánynya változtatásával mindez megszűnnék és az egyh. törvény 196. §-ában kifejezett intenció nemcsak a választásra, hanem a hivatal elfoglalására nézve is lehetővé válnék!! A csonka év leteltével az ujonnan választott elfoglalná állomását s attól számított 6 hónap alatt kifizetné az elhunyt előd családjának, vagy az egyetemes gyámintézetnek, a kegyeleti átalányt, vagyis azt az előleget, melyet hivatali utódja majdan az ő családjának, vagy az egyetemes gyámintézetnek visszafizetni köteles leendő.

A kegyév ilyen módon van kegyeleti átalánynya átváltoztatva a n.-szalontai egyházmegyében 1875 óta; és pe-

dig az egy esztendei hivatali jövedelemből levonatván a palástdíjak, az így fennmaradó összeg fele fizettetik kegyeleti átalányképen; a palástdíjak kiszámításánál a lélekszám tizszerese vétetvén fel alapul. Például:

Sarkadon a lelkészi jövedelem	1721 frt
a lélekszám 6816, ennek tizszerese	681 „
levonatván stólául, a fennmaradó	1040 frt fele,
azaz 520 frt a kegyeleti átalány.	

Okányon a lelkészi jövedelem	948 frt
a lélekszám 2583, tehát ennek tizszerese	258 „
levonatván stólául, a fennmaradó	690 frt fele,
azaz 345 frt a kegyeleti átalány.	

Erdő-Gyarakon a lelkészi jövedelem	585 frt
a lélekszám 856, tehát ennek tizszerese	85 „
levonatván stólául, a fennmaradó	500 frt fele,
azaz 250 frt a kegyeleti átalány.	

Ezen eljárást, melyet a tapasztalás méltányosnak és gyakorlatinak bizonyított be, bátorlalom elfogadásra ajánlani.

Hogy a gyám- és nyugdíjasok egyénekenként milyen összeg évi segélyt nyernek, azt előre, határozott számokban kijelölni, a gyám- és nyugdíj-intézet jelen tervezete mellett, sem célhoz vezetőnek, sem méltányosnak nem tartom; nemcsak azért, mert az erre vonatkozó statisztikai adatok nem állanak rendelkezésemre, de főleg azért, mert ha a statisztikai adatok alapján, nagy általánosságban kimutatható lenne is megközelítőleg az özvegyek száma, de nem volna kimutatható ezek kiskoru gyermekeinek és a nyugdíjasoknak száma. Miért is — véleményem szerint — ez helyesen és méltányosan csakis utólagosan határozható meg; miután az egyeseknek adandó évi segély mennyisége: egyfelől a gyám- és nyugdíj kiosztandó segélyösszegetől, másfelől a gyám- és nyugdíjasok számától függ. — E kettő mellett még óhajtom, hogy a hivatalban töltött szolgálati idő is tekintetbe vétessék; ha complicálja is ez némileg a segély kiszámítását, de a legméltányosabb alapra is fekteti azt.

A gyám- és nyugdíj minden esztendőről utólagosan adatván ki, azt egész évről egy összegben kiadandónak vélem; különben is ezen nem nagy összegnek negyedévi részletekben leendő kiadása, csak nehezitené a kezelést.

Ha a gyám- és nyugdíjas évközben hal el, természetesen csak a megfelelő időről tétetik folyóvá a gyám- és nyugdíj.

N.-Szalontán, 1887. február 4.

Szél Kálmán.

Az egyházi takarékmagtárak.

Tiszteletes Rózsa Sándor ur közelebbi igen érdekes cikkében a takarékmagtárakról azt mondja: „az oly sok éven át hasznosan gyümölcsöző intézmény felett megkondukt a halálharang!“ . . . mert a bíróságok a takarékmagtári 25-ös kamatra ráütötték az uzsoravétség bélyegét! Tehát nincs egyéb tennivalónk, mint: „értékesítsük magtárainkat a legelső kedvező alkalommal pénzre s a pénzt tőkésítsük biztos helyen.“

Legyen szabad e kérdésben elmondani nekem is nézetemet.

Az egyházi takarékmagtárakat én igen fontos, közhasznú intézményeknek tartom s az olyan kisebb egyházakban, hol fekvősége vagy tőkepénze nincs az egyháznak, egyedüli jövedelmet a magtár adhat. A mi kisded egyházunkban 1874 őszén alapítottuk meg a takarékmagtárt, hatvan köből tőkével, mely nem ajánlat, hanem birtokaránylagos kivetés útján tétetett le alapul. A megalapítás az egész egyházközség egyhangú határozata folytán történt, egyetlen hang sem emelkedett az ellen. Az egyházmegye az alapszabályokat megerősítette.

Az elfolyt 12 esztendő alatt a magtár jövedelméből mintegy négyezer forintot beépítettünk s még ma is van magtárkészletünk vagy 120 köből. A négyezer forintról pontos kimutatással szívesen szolgálhatok az érdeklődőknek.

Ily fontos és jövedelmező intézmény levén a takarékmagtár, méltán megdöbbenve olvassuk, ha tisztársaink egyenesen szemünkbe mondják, hogy ez intézmény felett megkondult a halálharang!... Hogyan? tehát ez egyetlen jövedelemforrásról is le kell mondanunk? hiszen akkor ne a magtárak, hanem kisded egyházaink felett harangozzanak!...

Azonban én nem látom ilyen sötétnek a jövőt. Azért, hogy egy-két bíróság uzsorának minősítette a takarékmagtári kamatokat, nem esem kétségbe e feltett intézményünk felett, — sőt annál szívósabban tartok ki e mellett.

Nincs a világon járásbiróság, mely kétségbe vonná egyházközségünk azon jogát, hogy az maga-magát megadóztathatja, ezen adót a presbyterium jogosan beszédheti s behajthatja, — ez törvényben gyökerező jogunk, mely ellen nincs apelláta.

Fiat applicatio! A magtári kamatfizetés közvetett adó, az egyház javára s ezt a presbyterium törvényesen behajthatja. — Minden a kiviteltől függ. Kellő eszély, mérséklet, kimélet s főkép a keresztyén szeretet még az érczkebleket is meglágyítja, — míg a kiméletlen szigor a szíveket megdermeszti. Ha az a presbyterium vagy gondnok a magtári kamatokat aratás után azonnal, úgy szólván a szérűről szedi össze, — alig találkozik valahol kedvetlenséggel, — míg ha tavaszra hagyja s akkor végrehajtással ront rá a szegény emberre, nem csuda, ha a szegény ember elidegenedik az egyháztól s a bíróságoknál keres menedéket.

A mi magtárkezelésünkhöz nyomtatott kötvények vannak, melyekbe a kikölcsönzött termény mennyiségét beteszük, kamat nélkül, de fizetési határnapul mindig a legelső aratás utáni augusztus 15-ike van kitűzve. Ha a kölcsönző a tőkét befizeti a kamattal együtt, kötvényét kikapja, — ha pedig csak a kamatot fizeti be, akkor a kötvénye benmarad változatlanul. Csak az a legfőbb, hogy az évi kamat kint ne maradjon, mert a felszaporodott kamatok okoznak legtöbb kellemetlenséget. Hogy a kezeléssel sok baj van, az tagadhatlan, de baj nélkül semmit sem adnak. S én 12 évi tapasztalásom után kimondhatom, hogy tapintatos és buzgó presbyterium mellett a magtári kezeléssel per nem támadhat, mert már a kikölcsönzésnél kikerüli az előrelátható kellemetlenségeket.

Ha pénzre változtatjuk a magtári készleteket, akkor a takarékmagtáraknak többé semmi értelme. Pedig épen nálunk történt, hogy 1879-ben nem lévén már a magtárunkban semmi termény, számos becsületes lakostársaink a

szükségtől kényszerítve, elhozták a 3-ik faluból, egy zsidó bérlőtől a romlott tengerit, köblönként 12 forinttal, aratás utáni fizetéssel s egyetemleges jótállással. És mi történt? Tönkre jutott egy igen tisztos presbyterünk az ügylet miatt, — a többitől vagy nem volt mit elvenni, vagy esze volt hozzá, míg ez a vagyonosabb jótálló tönkre ment a per miatt.

Tehát a takarékmagtárakra szükség volt és lesz minden községben. Jól tudja és érzi azt maga a nép s ha már csakugyan kamatra kell neki felkölcsönözni a kenyérnek valót, hát inkább kölcsönzi azt saját egyházától s inkább fizeti annak a kamatot.

Nem akarok hosszas lenni. Oda konkludálok, hogy ne siessünk harangozni a magtári intézmények felett s ha egykét járásbiróság megkondítja is azt a halálharangot, nem az következik abból, hogy mi magunk is harangozzunk, — hanem inkább álljunk a résre!

Ismerjük a veszélyes helyeket, kettőzött buzgósággal s körültekintéssel álljunk őrt feltett intézményünk mellett!

Gáthalmi.

K ü l f ö l d.

Németország. Hogy mily nehezen megy keresztül a lutheri bibliafordítás revíziója, mutatja Dr. Kohlschütter jelentése. Hat osztályba sorozza ugyanis a próbabibliára vonatkozó véleményeket; 1) vannak, kik a próbabibliának az egyházban és iskolában leendő alkalmazása ellen határozottan tiltakoznak; 2) vannak, kik a próbabibliát nem vetik ugyan el egészen, de szövegének megállapításával szemben több rendbeli megjegyzésekkel állanak elő; 3) vannak, kik a revízió munkáját felettébb megszorítani kívánják; 4) vannak, kiket azért nem elégit ki a próbabiblia, mert az nagyon messze maradt a bibliai tudomány mai álláspontjától; 5) találkoznak, kik megbotránkoznak a régi nyelvalakok fellevenítésén is s végre 6) olyanok is, kik az ujszövetség lutheri fordítását is alapos revízió alá kívánják vettetni. — Az evang. lelkészek egy része (főképen Poroszországban) igen hazafiasan viseli magát; kérvényt készül nevezetesen intézni a birodalmi gyűléshez, melyben az evang. lelkészek hadmentessége ellen nyilatkozik s kimondja: hogy privilégiumról tudni sem akar ott, hol a haza az egész néptől kíván áldozatot, hogy a lelkészek hadmentességében azok megalázást látja s hogy azon evang. lelkészi kar, melynek tagjai 1870—71-ben nagyszámmal és lelkesen vonultak volt csatába, a róm. klérussal szemben az ev. lelkészek hadmentessége ellen nyíltan protestál. — Dr. M ü n k e l és nővére Hannoverában szegény és férjhez nem ment lutheránus pap-leányok segélyezésére alapítványt tettek. **D.**

Skócia. Európaszerte, de különösen a britt tartományokban nagy feltűnést keltett Rabinowitz rabbinak keresztyénné létele s működése a keresztyénség terjesztése körül. Az említett ujkori apostolnak segítségre levén szüksége, a legjobb helyre jött zörgetni, a keresztyénség érdekében annyi áldozatot hozó Britániához. Előbb Londonban állapodott meg, majd Dr. Saphir kíséretében átjött Edinburghba is. Képzeltetni a szívélyes fogadtatást, melyben itt részesült, hol annyit fáradoznak a „választott nép“-nek Krisztushoz vezetésén. Febr. 2-án tartotta első előadását említett rabbi,

most már ker. lelkész és egyházszerző, zsidós-német nyelven, melyet tolmács tett a közönség zöme előtt érthetővé. Beszédéből következőket jegyeztük meg. Született 1837, Bessarabia Kezina nevű városában. Nagyatya nevelte föl s ismertette meg a bibliával; még ekkor csak mint irodalmi mű költötte az föl figyelmét. Mélyebb nyomokat hagyott lelkében Rashi magyarázata az Énekek-éneke fölött. Főtanulmánya azonban a talmud volt. Majd megtanulta az orosz nyelvet s iskolát nyitott annak s a bibliának tanítására, mely által nagyon népszerűvé lön.

II. Sándor halála után üldözés törvén ki a zsidók ellen Oroszországban, gondolkozniok kelle menekülésről. Két utat gondoltak jónak: elmenni Amerikába vagy Palesztinába. Rabinowitztól kértek tanácsot, ki az utóbbit gondolá jobbnak, bár erősen nem ajánlá senkinek, nem levén bizonyos a körülmények felől. Elhatározá tehát 1882-ben, hogy személyesen fölkeresi Palesztinát, hol meggyőződék, látván a mostoha körülményeket, hogy a zsidók nem segíthetnek magokon az odamenetellel. Az orvosszert azonban itt találta meg. Az Olajfák hegyén állván s a várost szemlélvén, eszébe jutott Krisztus. 30 év óta ismerős volt az evangéliommal s most belátta, hogy a valódi gyógyszer Krisztusnál van. Megelőzőleg megfordult eszében az oroszországi zsidók társadalmi és politikai reformálásának eszméje; most azonban látta, hogy a valláson kell kezdeni az átalakítást. Hazajövet először csak a Palesztinába menetel ellen beszélt, de később ismertetni kezdé a nyert igazságot is. A kormány engedelmével imaházat nyitott s megtérőket hódított. Majd eljöttek látta az időt a megkeresztelkedésre s meg is keresztelkedék Berlinben. Követői ezért nem idegenedének el tőle, sőt inkább és inkább csatlakoznak hozzá a meg nem tértek közül is. A kormány jóindulatu Rabinowitz működése iránt.

A meeting bezárásaul Dr. Wilson jelenté, hogy az új keresztyén testületnek templomra, iskolára, Rabinowitznak lakásra s lóra (utazási szempontból) s a szegényeknek segélyre van szükségök. Hiszszük, hogy a tekintélyes összeg mihamarabb elő lesz teremve itt, hol az evangéliomért való áldozásban határt nem ismernek.

Edinburgh, 1887. február 12.

Török Zoltán.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Mikor vigyünk betegnek urvacsorát?

A mult hét egyik napján reggel 6 óra előtt jön hozzám lélekszakadva egy róm. kath. asszony, hogy egy súlyos betegen fekvő hívemnek vigyék azonnal urvacsorát. Várjanak — mondám — egy kissé s a reggeli istenitiztelet után rögtön viszem. Miért nem most? felelé, addig meg is hal, hiszen nálunk éjjelben is elviszik s ezzel távozott. Tüstént egy reform. férfi, rimánkodva, de egyuttal méltatlankodva kér, hogy menjek, mert a nagy beteg egyre a tiszteletest emlegeti. Előbb kezdtem neki az urvacsorájához kötött fogalmunkat magyarázni, de látva, hogy nem igen van kivel beszélni, abba hagytam a beszédet. Hanem a helyett elmentem megnézni a nagy beteget, ki már annyira az utólsón

volt, hogy érthetően beszélni se tudott, engem alig ismert meg. A siránkozó hitvest, gyermekeket s ott levő rokonokat felhívtam imádságra s könyörögtem velök együtt Istenhez, segedelmét, gyámolát esdve — a betegért. Ezt a bánatos lelkek igen megköszönték, míg ha nem megyek, pár órára meghalván, gondolom, mennyire vádolnak.

Ezen eset eszembe juttatta egyik lelkésztársamnak szerkesztő urhoz e tárgyban intézett kérdését s az arra adott feleletet. Mikor vigyünk mi gyakorló lelkészek az urvacsorát a betegeknek? Nem épen könnyű reá megnyugtatólag felelni. Különösen óvatossnak kell lennünk, hol róm. vagy gör. katolikusokkal élünk együtt. Mert vagy hitelveinkkel, vagy hiveinkkel jövőnk összeütközésbe. A környezők nem egy beteget reá vesznek, hogy hivassa a papot. Jól van, elhivatja. A lelkész ha kérdezi: maga a beteg óhajtja-e, vagy reá beszélés folytán kívánja? — természetesen azt felelik: a beteg nagyon óhajtja. Nagyon beteg? kérdezi tovább a lekipásztor. Nagyon, már alig vagy nem is beszél, eszméleténél sincs. Igen, akkor nem vihetem el s nem adhatom fel. Nem épen olyan nagyon beteg ám, mondja már ekkor a jelentő. S ha nem megy: reá fogják „rest“, csak azért beszél, mert nem akar menni. Még ezt is meghallhatja: no ha nem jön tiszteletes ur, majd eljön a plébános! Részemről azért nem is kérdelem: a beteg kívánja-e, nagyon beteg-e az illető; mert erre előretudom a feleletet, hanem megyek bármely délelőtti órában s ha eszmélet nélkül van már: akkor nem adok urvacsorát, hanem imádkozom érette a rokonokkal, így nem vádolnak restséggel, hanem elhiszik, hogy más a mi urvacsoránk, mint a pápista utolsó kenet.

F. bányá.

Nagy Lajos.

Irodalom.

Értesítés id. Sz. Nagy Károly könyveiről. (Vége).

A fent elsorolt munkáimon kívül, sajtó alól nemsokára kikerülnek e következő műveim:

Karénekes Könyvem II-dik részéhez a Karénekekhez vagy Chorálokhhoz tartozó melodiosus interludiumok (közbejátékok).

A zsoltárok, dicséretetek és halotti énekek dallamai közül, 3 és 4 szólamu férfi énekkarra, a leginkább használatban lévő dallamok.

Nemsokára meg fog jelenni tőlem, a Maróthi 1774-ben megjelent régi hármonicusának, a zenetudomány mai színvonalán álló s a melódia természetéhez és jelleméhez (Character) alkalmazott hármonizálása, 4 szólamu vegyes énekkarra, orgonára, hármoniumra és zongorára, choralis interludiumokkal ellátva egyaránt használhatólag, azon dallamokra nézve, melyeket néhai Ivánka Sámuel 1864-ben kiadott s 128 lapra terjedő „Vezérkönyvébe“ felvett.

Ez tehát, általam, ugyanazon Choráloknak, egy második és újabb kidolgozása és kimutatása annak, hogy mikép kellett volna, a Maróthi-féle hármonicusból felvett chorálokot, a Maróthi-féle hármonia némi figyelembentartása mellett, négy szólamu vegyes énekkarra már akkor is át dolgozni; — miután tény az, hogy azon régi hármonia, azon elavult monoton modorban ma már többé nem használható;

— s a dallamoknak általam kétféleképen lett kidolgozása és a két különböző kidolgozásnak összehasonlítása, ismét tanulmányul fog szolgálni a tanulmányozni szeretőknek.

Megjegyzendő, hogy Maróthi a Spetha András latin zsoltáraiból vette át e hármonicust. (Első kiadása 1745-dik évben jelent meg).

Ezen munkáim kiadása után igyekezni fogok azon, hogy az egyházakat és iskolákat érdeklő többenem dolgozataim egymás után minél előbb megjelenhessenek.

Hogy az 1859-dik évben kiadott műveimmel mennyire feleltem meg az egyházi zeneirodalom terén, az akkor élembem kitűzött czélnak, vagy feladatnak és várakozásnak: azt nem csak Magyar- és Erdélyország legkitűnőbb zene-capacitásai és pályatársaim, hanem az egész birodalom és a külföld leghiresebb zenetudósai is, fent elősorolt több rendbeli bizonyítványaik tartalma szerint, a legnagyobb méltánnyal ismerték el és ajánlották azoknak Magyarország minden protestáns községébe, egyházi és iskolai stb. használatra való felvételét. Ez elismerést, munkáimnak használhatóságát és általános elterjedését bizonyítja, 4 részből álló, iskolai, tanítóképezdei s templomi használatra nélkülözhetetlen Karénekes Könyvemnek most megjelent harmadik kiadása is.

Minélfogva teljes tisztelettel kérem fel az egyházke-reületek főtiszteletű és méltóságos püspökeit és világi fő-gondnokait, nagytiszteletű espereseit, az egyházmegyék gondnokait és általában a nagytiszteletű lelkészi kart, hogy — mint ezelőtt — úgy ezutánra is, hathatós pártfogásukban részesíteni s 4 részből álló Karénekes Könyvem, a nagytiszteletű és tekintetes egyháztanácsok előtt is, — ezen értesítem felolvastatása mellett, — az egyházak és iskolák részére, kézikönyvül megvételre ajánlani méltóztassanak, már csak azért is, hogy a szegényebb sorsu kántoroknak, orgonistáknak és tanítóknak alkalmuk legyen magukat az egyházi ének és zene terén tökéletesíteni; — mely pártfogásuk által utat nyitnak az egyházi ének és zene annyira kívánatos, gyorsabb fejlődésének, — mi által inkább remélhető, első sorban, a már csaknem elodázhatatlan egyházi ének- és énekkar iskolák s énekegyletek felállíthatása; — s majdan a gyülekezeti négyhangú öszhangzatos éneklésnek templomainkba behozatala, mint a hogy ez Helvéciában (Scweitzban) van;

valamint tisztelettel kérem fel pályatársaim és az ösz-szes tanári és tanítói kar bizalmát és részvétét és azon sok százakra menő tanítványaim érdeklődését, kik részint magán zeneintézetemben, részint a gymnasiumban és a tanítóképezdénél tőlem oktatást nyertek, hogy munkáim terjesztését, mint ezelőtt, úgy ezután is, eszközölni méltóztassanak.

Végre, a fent megírtakból és elősorolt műveimnek elő-beszédeiből is nyilván kitűnik és világos, hogy a ref. ének-és zeneügy fejlődésének kezdete (a mint ez már csaknem általánosan elismert tény) Magyarországon, a reformációtól számítva, legelőször épen a 19-dik század negyvenes éveiben (mert azelőtt semmi sem történt) indult meg Debreczenben; — és tovább fejlődhetésének alapja fentebb megnevezett munkáim megjelenése által vettetett meg.

Id. Szotyori Nagy Károly.

Csak a Krisztust! Alkalmi és közönséges egyházi beszédek. Irta Szász Károly. Budapest, 1887. Kiadja Kókai Lajos. Ára 1 frt 80 kr. Megjelent után azonnal volt alkalmunk jelezni Sz. K. papi dolgozatai e harmadik kötetét s megígértük akkor, a 6-ik számban, hogy részletesebben is ismertetni fogjuk a kitűnő nevű szerző e legújabb egyházi művét. Igéretünket örömmel váltjuk be, mert szeretjük, ha azoknak szellemi munkáival foglalkozhatunk, kiknek kiváló állása, irodalmi fényes neve előre fölhívja egész érdeklődésünket. Sz. K., a püspök, a koszorus költő nagyon megérdemli, hogy munkáit komoly figyelmében részesítse a tárgyilagos kritika. E kötet 236 lapra terjed s 21 alkalmi és közönséges s három püspöki beszédre találunk benne, több közülök elő- és utóimádsággal is el levén látva. Két beszéd, a X. és XIII. sz. alattiak, csak vázlatosan vannak kidolgozva. Különösen felhívta figyelmünket az V—IX. számok alatti, az emberek közötti válaszfalokról szóló öt s a három püspöki beszéd. Ez utóbbiakról szólva előbb, megismerjük belőlök ama magas, tisztult elveket, a melyeknek világában nézi Sz. K. a püspöki hivatal nagy kötelességeit; főséges szép beszédek azok, melyeket ő a maga saját s azután testvére, Szász Domokos püspökké avatása s a szegszárdi megújított templom felavatása alkalmával mondott. A mi pedig a cyklusszerű öt egyházi beszédet illeti, először is kimondjuk azon mi meggyőződésünket, hogy az ige hatalma sohasem erősebb, a szíveket misem teheti az iránt folyékonyabbá, mintha ily, folyton előrehaladó, egy eszmét mind előbbrevivó módon hirdetjük azt a gyülekezet előtt. Tulajdonképen négy válaszfalat lát s ugyanannyit ront le a szerző az emberek körében, 1) a fajkülönbség, 2) a vallás, 3) a gazdagság és szegénység, 4) az erény és bűn válaszfalait s végül az 5-ik beszédben az emberek eredeti egyenlőségéről szól. Nem habozunk kimondani, hogy, a mennyire mi a magyar homilétikai irodalmat ismerjük, e cyklus páratlanul áll a maga nemében. Gondolatai magasságában, nyelvezete szépségében mind föntebb emelkedik abban a szerző s midőn elragad, le is bilincsel s tiszteletre késztet ember- és világismeretével, bibliában való nagy jártasságával, eszmegazdagságával, megszentelt költői ihlettségével. Absolut értékű beszédek ezek s értékes irodalmi kincs az egész könyv.

De vannak a mű ellen némi kifogásaink is. Azt nem emlegetjük, hogy a szerző nem sokat törődik a homilétika szabályaival. Nem emlegetjük ezt nála, a jól ismert és tisztelt nevű írónál egészen addig a határig, míg az végre is elnézhető. De azt már nála sem hagyhatjuk szó nélkül, hogy annyi idegen, profán nevet bele sző beszédeibe, hogy több beszédben (péld. VII. VIII. IX.) a részeket alrészekre osztja, hogy axiomává vált paradoxonról, elysiumi mysteriumokról is tud beszélni (pp. 33. 47.) ott, hol a mindenki által érthető és élvezhető nemes népszerűség a főkéllék. Nehány beszéd (a XV. és XVI.) s a fentebb említett két vázlat, mint a melyek a könyv értékét nem emelik, mert a többi beszéddel nem állanak ugyanazon magaslaton, bátran el is maradhattak volna.

Részünkről, az említett néhány fogyatkozás daczára, melyeket nem szükséges, sőt fölösleges is bővebben taglalnunk, melegen ajánljuk e kötet egyházi beszédet tanulmányozás czéljából lelkésztársaink megérdemelt figyelmébe.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. A joghallgatók önképzőköre dicséretes buzgalommal igyekszik céljának megfelelni. A kör közelebbi közgyűlése elhatározta, hogy ezután különböző szakkérdések felett vitatkozásokat fog tartani s meg is alapította a megvitatandó kérdéseket. Ezek a következők: I. Nyilvános vagy titkos szavazás célszerűbb-e? II. Centralizáció vagy autonomia? III. Melyik előnyösebb alkotmányforma, a monarchia vagy a republika-e? IV. Az emberölésnek tette (error in obiecto esetében) büntetendő-e szándékos emberölésért? V. A halálbüntetés mellett és ellen. VI. Célszerű-e a nemzetiségeknek minden áron való assimilálása vagy sem? A vitaülések iránt nagy az érdeklődés a jogászok körében. Eddig már tartatott egy tudományos értekezlet és két politikai szónoklat.

Szeged. A szegedi ev. ref. díszes templom a szép és szent iránt semmi érzékkel nem bíró durvaság áldozata lett, a mennyiben százakat képviselő üvegfestményű ablakai erőszakosan összezuzattak s most az egyháztanács nevében Varga Pál lelkész és Polgár László főgondnok a közönség áldozatkészségéhez fordulnak anyagi támogatásért. Szerkesztőségünk 2 frtot fog küldeni a fontos felekezeti missiót teljesítő szegény egyház részére s az esetleg hozzá érkezendő adományokat is nyilvános számadás mellett szívesen közvetítendi.

Györgyteleken a farsang alatt három felolvasó estét tartottak s ezeknek jövedelméből az iskolás gyermekek számára könyveket és tanszereket vásároltak. Ugyanott egy 18 tagból álló egyházi énekkar működik pár év óta a vasárnapi istentiszteletek alkalmával. Ez énekkar az általa rendezett hangverseny jövedelméből 150 frtot adott mult évben az egyháznak.

A brassói magyar ev. esperesség, mint rövid idővel ezelőtt mi is jeleztük, most szervezkedik véglegesen s az esperesi állásra tizenegy egyházközség közül tíz Moór Gyulát, a magyar esperesség megalakításának egyik főbajnokát választotta meg. Így olvastuk e hirt egyik fővárosi lapban. Örömmel jegyezzük föl ez eseményt hasábjainkon. Lapunk szerkesztője 1877-ben és 1878-ban, három szemeszteren át együtt élvezte Moór Gyulával a baseli alumneum jótéteményeit s most szíves baráti üdvözlét küldi nekie, mint a magyarság ügye derék képviselőjének ott, hol olyan erős mi ellenünk a nemzetiségi agitáció. Istennek áldása kísérje nehéz munkájában! Fiatal vállaira nehéz teher jutott. Erőt, egészséget hordozásához!

Lelkészválasztás. A több év óta betöltetlenül tartott tasnádi ref. egyház lelkészi állomására két pályázó közül Bartha Dezső ottani előbb segéd,- majd helyettes lelkész

lett megválasztva. Örömmel üdvözljük ifju pályatársunkat s a terhes munkához, mely reá várakozik, erőt, kitartást kívánunk.

Haláleset. Kis Bertalan keéri ev. ref. lelkésztársunkat, barátunkat sulyos csapás érte, f. hó 22-én elragadván tőle a halál hü nejét, a mi kedves rokonunkat, Bészler Jozefa asszonyt. Hosszu, gyötrelmes halálküzdelem után érkezett a megboldogultra a halál, mely váltság volt már reá nézve. Első házasságából egy, a másodikból két kicsiny gyermeket hagyott árvául. Temetése nagy részvevő közönség jelenlétében f. hó 24-én, d. e. 11 órakor történt meg. A templomban Varga Lajos majtisi lelkész tartott minden jelenlevőt könyekre indító szép beszédet a sokat szenvedett jó nő egész életen át tartott boldogtalan boldogságáról, a sírnál Kovács Lajos m.-szalkai segédlelkész beszélt. A férj jó nőt, a gyermekek áldott anyát, a szülék szerető gyermeket, a testvérek igaz testvért, mi rokonok szeretett rokont vesztettünk el a megboldogultban, kinek emlékét férje gyülekezetének tagjai is áldva emlegetik. Nyugodjál szegény jó nő, szülőföldedtől oly távol, megérdemelt csöndes béke ölen, sírod fölött viruljanak a szelid emlékezet illatos virágai!

Néhai Ritter István, gyönki ág. hitv. ev. lelkész, esperes és egyházker. főjegyző f. hó 4-én bekövetkezett haláláról megemlékeztünk lapunk 7-ik számában. Azután avatott tollból egy részletes és igen szépen irt nekrológ küldetett be hozzánk az elhunyt jelesről, melynek azonban lapunk rendkívüli elfoglaltsága miatt, nagy sajnálatunkra, csak legfőbb adatait közölhetjük. R. I. született 1823. nov. 8-án Györkönyben, Tolnamegyében, hol atyja ev. lelkész volt. Felsőbb tanulmányait Sopronban, Jénában és Halléban végezte. 1846-ban avatott lelkészszé s Gyönkön először segédlelkész volt, majd 1855-ben rendes lelkészszé választott meg. Kitűnő szónok, képzett theologus és mélyen gondolkozó philosophus volt, kinek a szaklapokban sok dolgozata jelent meg. 1880-ban a tolna-baranya-somogyi egyházmegye esperesévé s két ízben is a dunántuli ev. egyházkerület főjegyzőjévé választott meg. Kétszer lépett házasságra, 1855-ben és 1862-ben s közelebről négy gyermek és egy unoka siratja halálát, második neje is még 1875-ben elhunván. Jó családapa, hü barát, valódi lelkész volt, kinek emlékét igen sokan áldva emlegetik. Az elhunyt Debreczennek jó barátja s annak idejében az „Evangyéliomi Prot. Lap“-nak buzgó munkatársa volt. Most is egy philosophiai-theologiai irányu munkáját küldötte be előzetes megbírálás végett Balogh F. hittanártársunkhoz s midőn ez elkészült beható kritikájával, akkor érkezett meg R. I. halálhíre. Áldás az elhunyt igaz emlékére, béke poraira!

Szerkesztői posta. R. K. Pápa. A törvényesítés kérdéséről bejött érdekes közleményednek már csak a jövő számban tudok helyet adni. — M. Gy. Brassó. A beküldött füzetéről egy, ügyetek iránt melegen érdeklődő barátom irt rokonszenves ismertetést. A jövő számban közölni fogjuk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**